

Gümrük Vergilerinin Dördüz Açık Üzerine Etkisi

Begüm AKAN
Y Lisans Öğrenci, Karabük Üniversitesi SBE
Master Student, Karabuk University Institute of Social Science
Orcid ID: 0000-0002-2452-1455
begumakan@hotmail.com

Öz

Devletler toplumların refahı için sağlık, eğitim, güvenlik gibi birçok kalemden harcama yapmak durumundadır. Harcamalarını kamu gelirleri ve borçlanma şeklinde finanse ederler. Kamu gelirlerinde önemli paydaya sahip gelir kaynağı vergilerdir. Ülkemizde kamu gelirlerinin en kalemi vergilerdir. Gümrük vergileri de ithalat ve ihracatın dengede olması, ülkenin gelir elde etmesi için önemli bir kaynaktır. Bu çalışmada gümrük vergilerinin ekonomideki etkileri üzerine bakılmış ve bu kapsamda dördüz açık incelenmiştir. Çalışmada makroekonomik göstergelerle gümrük vergilerinin dördüz açık üzerine etkisine bakılmıştır. Çalışma sonucunda gümrük vergilerinin dördüz açıkla ilişkisi olduğu ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümrük Vergisi, Gelir-Gider Dengesi İkiz Açık, Üçüz Açık, Dördüz Açık

Effects of Customs Tax on Quadruplet Deficits

Abstract

States have to spend on many items such as health, education and security for the welfare of the societies. They finance their expenditures by the help of public revenues and borrowing. Tax has an important share in public income. In Turkey, the most important income item of public revenues is taxes. Also custom taxes are important sources due to the equilibrium of export and imports and providing income. In this study, the effects of tariff on the deficits in the economy have been examined and in this context quadruplet deficits are studied. The influence of macroeconomic indicators and tariff on quadruplet deficits are investigated in this research. As a result of the study, it has been reached that the customs tax has an impact on quadruplet deficits.

Keywords: Tariff, Income-Expense Balance, Twin Deficits, Triple Deficits, Quadruplet Deficits

Giriş

Büyüyen ve gelişen dünya da ülkeler ekonomi anlamında pek çok farklılıklara uyum sağlamış, yeniliklere adım atmıştır. Ancak devletlerin bütçelerinde her zaman yüksek paydaya sahip olan vergiler günümüze dek devlete kazanç sağlamaya devam etmiştir (Dilek, 2017:370). Her ülkenin vergi kazancının yanında yeterli sermaye birikimini tasarruflarıyla gerçekleştirmesi gerekmektedir. Gelişme sürecinde olan ülkelerin ekonomik büyüme sürecini olumsuz etkileyen gerekçeler arasında yurt içi tasarruf yetersizlikleri, milli gelir düzeylerinin düşük olması ve zorunlu malların ithali için ihtiyaç duyulan ödemeler sebebiyle dış ticaret açığı yer almaktadır. Cari açık, yurt içi tasarruf yetersizlikleri ve bütçe açıkları yeni politika eğilimlerine sebep önemli etkenlerdir. 1980’li yıllarda ekonomide cari açık ve bütçe açığı ilişkisi “ikiz açık hipotezi” olarak adlandırılmıştır (Karanfil vd. , 2015, 2). Küreselleşmeyle birlikte cari açık ve bütçe açığına dâhil olan tasarruf ve yatırım açıkları “üçüz açık hipotezi” olarak adlandırılmıştır. Bu üç açıktan birinde meydana gelen değişim diğerlerini de etkileyeceği öne sürülmüştür. Dördüz açık, bütçe açıkları ile cari açık arasındaki ilişkiyi açıklayan ikiz açık hipotezi ile yurt içi özel kesim tasarruf ve yatırım açığının arasındaki ilişkiyi açıklayan üçüz açık hipotezine çıktı açığı (tasarruf açığı) dahil olunarak oluşturulmuş bir hipotezdir.

Çalışmada amaçlanan devletlerin yüksek fayda sağladığı bütçe kaynaklarından olan vergilerden gümrük vergisinin dördüz açık üzerine etkisi incelenecektir. Bu çalışma 3 bölümden oluşmaktadır. 1. Bölümde gümrük vergisi ve dördüz açığın kavramsal açıklaması makroekonomik göstergeler yardımıyla yapılmıştır. 2.Bölümde Literatür taramasına yer verilmiştir. 3.Bölümde gümrük vergisi ve dördüz açık ilişkisi analiz edilmiş ve sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

1- Kavramsal Olarak Gümrük Vergisi ve Dördüz Açık

Geçmişten günümüze milletlerin refahı için elde edilen vergilerin başında gümrük vergisi gelmektedir. İthalat ve ihracatın yapıldığı noktada gümrük vergisi elde edilmektedir. Ülkeler ekonomilerinde daha çok ithalat üzerine gümrük vergisi elde etmekle birlikte, iç piyasada fiyatını düşürmek ve dış piyasada satışını sınırlandırmak için ihracata da vergi koyabilir (Dilek, 2017:379).

Ülke ekonomileri için uluslararası ticaret ve verimlilik konusunda gelişim kaydetmelerinin önemli olduğu anlaşılmış, ikinci dünya savaşı sonrası serbest ticaret bölgeleri oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu noktada belirli kapsamlarda gümrük anlaşmaları yapılmış ve ülkeler ortak payda üzerinde toplanarak

lkeler arasında gümrük tarifeleri uygulanmaya başlanmıştır. Gümrük vergileri ülkemizde de en önemli gelir kaynaklarındanır. 1 Ocak 1996 yılında gümrük birliğine dahil olduktan sonra ülkemiz dış ticarete serbestleşme sürecine yeni bir ivme kazanmıştır (Doğan vd.2011:2). Günümüzde dünya ticaretindeki serbestleşme sonucunda tarifelerde indirimle gidilmiş olsa da hala gümrük vergileri devlet btçeleri için en önemli kalemlerden birini oluşturmaktadır.

Devlet btçelerinde önemli paya sahip olan gümrük vergilerinin dördüz açık üzerine etkisi olup olmadığını araştırırken; ikiz açık yani cari açık ve bt açığı, z açık yani cari ve bt açığının yanında yatırım-tasarruf açıklarının üzerinde de durulmuştur. Dördüz açık, ikiz ve z açığı kapsayan devamında çıktı açığını da (tasarruf açığı) içinde bulunduran bir hipotezdir.

2- Literatür Taraması

Gümrük vergileri ve dördüz açık üzerine yapılan çalışmalar tablo halinde zet Şeklinde sunulmuştur. Literatürde dördüz açıkla ilgili çok az çalışma olduğu için bu çalışma literatüre katkı niteliğindedir.

GÜMRÜK VERGİSİ		
YAZAR-YIL	ÖRNEKLEM-YÖNTEM	SONUÇ
Fidan,(2017)	1840-1862	İki devlet arasında yapılan ticari potansiyel yüksektir. Tarifede yer alan ürünler incelendiğinde Osmanlı Devleti'nden Almanya'ya gönderilecek ürünlerin fazlalığı göze çarpmaktadır.
Durmuş, Aydemir, (2016)	1923-1938	Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk on beş yılında devlet ekonomide nc rolünde olmuştur.
Aytre, Berki(2015)	1980-2000	Türkiye'nin dış ticaret açığını kapatmak için orta vadeli bir "Balkan lkeleri İhracat Stratejisi" hazırlaması ve uygulamaya koymasına lazımdır.
Karabıçak,(2013)	2001-2013,	Ekonomik bunalımlarla meydana gelen olumsuzlukların indirgenmesi ve kalkınmanın sürdürülebilirliği açısından teşvik önemlidir.
Doğan, Kaya,(2011)	1996-2009 Yoğunlaşma Oranı (CR) ve Herfindahl İndeksi (H-I) Yöntemi	Gümrük Birliği antlaşması sonrası Türkiye'nin ihracatında değişme yaşanmıştır.

Gümrük Vergilerinin Dördüz Açık Üzerine Etkisi

İKİZ AÇIK		
YAZAR-YIL	ÖRNEKLEM-YÖNTEM	SONUÇ
Altınöz(2014)	2000:1-2012:3 ARDL	Analiz sonucu cari açık ve bütçe açığı arasında bağlantı olmadığını, kısa dönemde cari açık ve bütçe açığı arasında artı yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.
İyidoğan, Erkam, (2013)	1987-2005 Granger Nedensellik Testi	İkiz açık hipotezinin geçersiz olduğu ortaya çıkmıştır.
Kılavuz,Dumrul (2012)	2006:01-2010:12 VAR Analizi Ve Granger Nedensellik Testi	Uzun dönemde cari açık ve bütçe açığı arasında bir bağlantı kurulamamıştır. Kısa dönemde iki açık arasında iki yönlü bağlantı vardır.
Bolat, Belke, Aras,(2011)	1998:1-2010:4 Sınır Testi Yöntemi Kullanılmıştır. Ziwot-Andrews	Türkiye ekonomisinde iki açık arasında ilişki bulunmuştur.
Tunçsiper, Sürekçi,(2011)	1987:01-2007:03 VAR	Bütçe açığı ve cari açık sonucu ortaya çıkan hipotez desteklenmemiştir.
Ganchev (2010)	2000-2010, Granger Nedensellik Testi, VAR,VECM,Etki Tepki Analizi, Varyans Ayrıştırması	İkiz açık kısa dönemde ilişki kurulamazken, uzun dönemde kurulmuştur
Aksu, Başar,(2009)	1994: 09-2008: 09 Sınır Testi	Bütçe açıkları dış ticaret açıklarını uzun dönemde ve kısa dönemde de etkilemiştir.
Daly, Siddiki (2009)	1960-2000, Yapısal Kırılmalı Eşbütünleme	İkiz açığın incelendiği on üç ülkede uzun dönemde ilişki ortaya çıkmakla birlikte kırılmalı ekonomiye sahip ülkeler göz önüne alındığında ülke sayısı azalmaktadır.
Erdoğan,(2008)	1950-2005 Eşbütünleşme Analizi,Granger Nedensellik	Uzun dönemde iki açık arasında bağlantı olduğu bulunmuştur.
Sever,Demir(2007)	1987:1-2006:4 Granger Nedensellik, Varyans Araştırması, Etki-Tepki Analizi	Bütçe açığı ve cari açık arasında ilişki vardır.

Ay, Karaçor, Mucuk, Erdoğan,(2004)	1992 – 2003 Granger Nedensellik, Regresyon Analizi	Türkiye’de incelenen dönemde bütçe açığı ve cari açık arasında bağlantı bulunmuştur.
Utkulu,(2003)	1984-1999 Koentegrasyon Analizi ve Hata Düzeltme Modeli	Keynesyen ikiz açık hipotezi desteklenmektedir.
Ata,Yücel,(2003)	1975-2002, Engle-Granger , Granger	Türkiye açısından ikiz açığın varlığı kabul edilebilir.
Piersanti (2000)	1970-1997, Granger Nedensellik ve Sims Nedensellik, GMM	Cari açık bütçe açığında etkilenip artabilir.
Bilgili, (1998)	1965-1993 Regresyon Analizi	Cari açığa bütçe açığının etkisi görülmemektedir.
ÜÇÜZ AÇIK		
YAZAR-YIL	ÖRNEKLEM-YÖNTEM	SONUÇ
İpek, Kızılgöl, (2016)	2004:1-2014:3 Sınır Testi, ARDL	Üçüz açık vardır. Açıklar arasında iki yönlü nedensellik bulunmaktadır.
Güder, Kılıç,(2016)	1980-2012 Zaman Serisi	Türkiye’de üçüz açık sorunu vardır.
Berke,Temiz,Karakurt,(2016)	2003;2-2012;4 VAR	Türkiye ekonomisinde üçüz açık sorunu incelendiğinde cari işlemler dengesi önemli konumdadır.
Karanfil, Kılıç,(2015)	1980-2013 Eşbütünleşme Analizi, Granger Nedensellik Testi	Türkiye ekonomisi için incelenen dönemlerde üçüz açık hipotezi kabul görmüştür.
Altun,İnce ,(2014)	1975-2010 ARDL Toda Yamamoto Nedensellik Testi Kullanılmıştır.	Analiz sonucu uzun dönemde değişkenler arası ilişki bulunamamıştır.
Şen, Şentürk, Sancar, Akbaş (2014)	1980-2010,Granger Nedensellik Testi, VAR	Üçüz Açık hipotezi geçerlidir.
Özdemir,Buzdağlı,Emsen,Çelik(2014)	2003-2011, Panel Veri Yönetimi	Üçüz açık hipotezi geçerli değildir.

Gümrük Vergilerinin Dördüz Açık Üzerine Etkisi

Akbaş, Lebe, Zeren (2014)	1960-2012, Asimetrik Nedensellik Testi	Üçüz açık hipotezi geçerlidir.
Tülümce,(2013)	1984-2010 VAR Yöntemi	Üçüz açık hipotezi geçersizdir.
Türkay,(2013)	1980-2012 Engle-Granger , DOLS	Üçüz açık değişkenlerin uzun dönemde ilişkileri vardır.
Sürekçi,(2011)	1987:1-2007:3 VAR Analizi	Üçüz açık değişkenleri arasında bağlantı vardır.
Chowdhury, Saleh (2007)	1970-2005, ARDL, Sınır Testi	Üçüz açık değişkenleri arasında pozitif yönlü bağlantı vardır
DÖRDÜZ AÇIK		
Akıncı,Yılmaz,(2016)	1980-2013 ADF ve PP Birim Kök Testi Eşbütünleşme Analizi	Türkiye ekonomisinde dördüz açık hipotezinin geçerli olduğu görülmüştür.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3- Gümrük Vergileri ve Dördüz Açık İlişkisi

İthalat ve ihracattaki iç fiyatları ve dış fiyatları belirleyen, ithalat ve ihracatı şekillendiren en önemli kıstas gümrük vergileridir. Her ülke için olduğu gibi Türkiye içinde gümrük vergileri önemlidir. Ülkemizde gümrük vergilerinin önemi 1 Ocak 1996 yılında imzalan Gümrük Birliği Anlaşması ile artmıştır. Türkiye ekonomisinde gümrük vergileri önemli bir finans kaynağıdır. Genel dengede iç denge ve dış denge için bütçe açığı ve cari açık önemlidir. Cari açık ve bütçe açığın meydana geldiği durumlara "ikiz açık" denilmektedir. Yurtiçi yatırım-tasarruf açığının bulunduğu ikiz açığı kapsayan açığa "üçüz açık" denilmektedir. Çıktı açığının sebep olduğu varsayımıyla kabul edilen ikiz açık ve üçüz açık hipotezlerini de içinde barındıran hipoteze "dördüz açık" denilmektedir. Gümrük vergilerinin ithalat ve ihracat üzerindeki etkisini incelediğimizde bütçe açığı ve cari açık dengesini etkileyebileceği konusu üzerinde durulabilir. Aynı zamanda vergiler iç piyasa da ve dış piyasa da yatırımcının kazanması ya da korunması adına yapılan düzenlemeler yatırım-tasarruf açığını etkileyebileceği hususunu da ortaya çıkarabilmektedir. Gümrük vergileri ile dördüz açık ilişkisini incelediğimizde ithalat ve ihracatın vazgeçilmez olduğu günümüz piyasalarında kaynakların verimli ve etkin

kullanılması her ülke için önem arz etmektedir. Kaynakların fazla veya yetersiz kullanıldığı durumlarda çıktı açığı meydana gelebilmektedir. İthalat ve ihracatın kaynak kullanımında doğrudan ya da dolaylı etkisi olduğu düşünüldüğün de gümrük vergilerinin çıktı açığı üzerine etkisi olabileceği düşüncesi ortaya çıkabilmektedir. Kısaca belirtmek gerekirse gümrük vergilerinin dördüz açık hipotezi üzerinde dolaylı ya dolaysız etkisi olabileceği düşüncesi ile gümrük vergilerinin dördüz açığa etkisi incelenecektir. İktisat politikalarının temel değişkenlerinden olan cari işlemler açığı ve bütçe açığı arasındaki ilişki, başta ABD’de olmak üzere birçok ülkenin 1980’li yılların başında meydana gelen yüksek cari işlemler açığı ve bütçe açığı sonucu “ikiz açık hipotezi” ortaya atılmıştır. 1980 yılından günümüze cari işlemler ve bütçe açığı arasında araştırma yapılmaya devam edilmektedir. Cari ve bütçe açığı arasında pozitif yönlü ilişki vardır. İkiz açık hipotezi olarak adlandırılan bu durum için iki farklı görüş öne çıkartılmıştır. Bunlar, Keynesyen Geleneksel Teori ve Ricardocu Denklik Hipotezi’dir (Ay vd. 2004: 76).

Tablo.1: Geleneksel Görüş ve Ricardocu Denklik Hipotezi İşleyişi

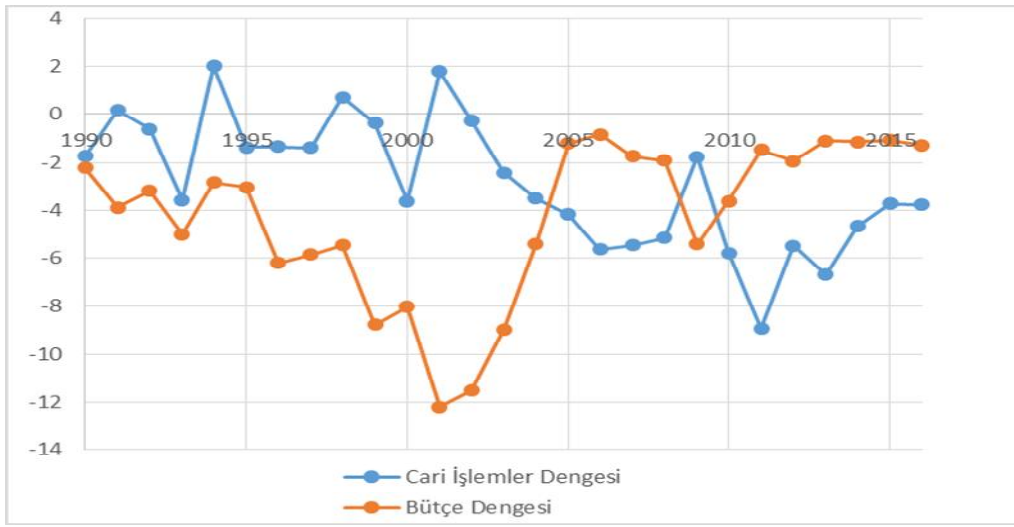
A) Geleneksel Görüş	B) Ricardocu Denklik Hipotezi
<p>Yüksek Faiz</p> <p>Bütçe Açığı</p> <p>Cari Açık</p> <p>Değerlenen Ulusal Para</p> <p>Doğrudan Bütçe Açığı → Cari Açık</p> <p>Dolaylı BA → YF → DUP → CA</p>	<p>Bütçe Açığı — · · · — Cari Açık</p> <p>[— · · ·] Değişkenler arasında bir ilişkinin olmadığını göstermektedir.</p>

Kaynak: Sever vd.(2007:50) faydalanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 1’e göre Keynesyen Görüş, cari açık ve bütçe açığı arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklar. Sermaye hareketliliğinin ve esnek döviz kurunun etkin olduğu bir ekonomide, kamu harcamalarının artmasıyla ulusal tasarruflar azalacaktır. Ulusal tasarrufların azalmasıyla birlikte faiz oranlarında artış meydana gelecektir. Artan faiz oranları, dış yatırımcıları çekerek ulusal paranın değeri kazanmasını sağlayacaktır. Değeri artan ulusal para, ihracatın aleyhine olup cari işlemler dengesini etkileyerek ticaret açığını meydana getirecektir (Ay vd. 2004: 76). Ricardocu Denklik Hipotezinde ise ikiz açık hipotezinin geçersiz olduğunu bunun sebebinin ise cari ve bütçe açığının arasında bir bağlantı

olmadığı belirtilmiştir. Bu hipoteze göre ikiz açık hipotezinin aksi bir durum ortaya çıkmakta, yatırımlarda ve cari işlemler dengesinde bütçe açığının borçlanarak elde edilmesi durumunda ilerideki vergi yükünün artacağını fark eden bireyler, harcanabilir gelirlerinde meydana gelen artış sonucu özel tasarruflarını artıracaktır. İkiz açık hipotezinin tam tersi durum meydana gelerek kamu tasarruflarında meydana gelen azalış, özel tasarruftaki artışla dengelenerek cari açık ve diğer makro değişkenler bütçe açığındaki artıştan etkilenmeyecektir (İyidoğan, Erkam 2013: 41). Türkiye'nin yıllar itibariyle Cari İşlemler Dengesi ve Bütçe Dengesi görsel olarak grafikte incelersek;

Tablo.2: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Cari İşlemler Dengesi Ve Bütçe Dengesi



Kaynak:<http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/EkonomikSosyalGostergeler.aspx> yararlanılmıştır.

Türkiye'nin cari işlemler dengesi ve bütçe dengesi yıllar itibariyle birbirine bağımlı halde bir seyir takip etmiştir. Buradan çıkaracağımız sonuç ülkemiz yıllara göre değişiklik göstermekle birlikte ikizi açık hipotezine destekler niteliktedir. Cari açığı oluşturan en önemli kalemlerden birisi enerjidir. Enerjide dışa bağımlılığın azaltılması cari açığın kapatılması için önemlidir (Kesgingöz ve İnançlı 2016). Cari açığı kapatmanın en iyi yolu Türkiye için kısa dönemde yabancı sermaye yatırımlarıdır (Kesgingöz ve Karataş 2016). Türkiye'ye gelen yabancı sermaye yatırımları konjoktüre göre hareket etmektedir (Kesgingöz: 2013a).

Cari ve bütçe açığı yani ikiz açık hipotezinden hareketle tasarruf-yatırım dengesinin hipoteze eklenmesiyle üçüz açık ortaya çıkmıştır. Belirtilen üç açığın birbiriyle bağlantılı olduğu ve herhangi birine meydana gelen

değişmenin diğerlerini de etkileyeceği ifade edilmiştir (Karanfil, Kılıç 2015:3). İkiz açık sermaye hareketliliği, yatırım ve tasarruf oranları ile ilişkilidir. Yurt içi yatırım ve tasarruflar yüksek bağlantı içindeyse cari ve bütçe açığının aynı doğrultuda hareket etmesi beklenmektedir. Fakat yatırımlar ve tasarruflar arasında dengesizlik meydana geldiğinde, bütçe ve cari açıklar değişebilmektedir. Kamu borçlanmasında meydana gelen bir artış ve tasarruflardaki azalış cari açıkta artışla sonuçlanarak üçüz açık meydana gelmektedir (Tülümce,2013:100). İktisadi kaynakların aşırı veya eksik çalıştırılması durumunda, ekonominin etkin olmayan bir oranda çalıştığını gösterir. Bu durumda çıktı açığını yani yurt içi özel kesim tasarruf yetersizliğinin meydana getirdiği öne sürülmüştür. Son olarak üçüz açığı kapsayan “dördüz açık hipotezi” ortaya atılmıştır.

İkiz, Üçüz Ve Dördüz Açığın Teorisine Bakarsak;

Açık bir ekonomide, Y toplam ulusal üretimi, C toplam özel tüketimi, I toplam özel ulusa yatırımı, G hükümet harcamalarını, X ihracatı ve M ithalatı göstermektedir (Altun, İnce 2014: 43)

$$Y=C+I+G+X-M$$

(Y) milli geliri, (C) tüketim harcamalarını, (I) yatırım harcamalarını, (G) kamu harcamalarını, (X) mal ve hizmet ihracatını, (M) mal ve hizmet ithalatını ifade eder.

$$Y=C+S+T$$

(Y) Milli gelir, (C) tüketim harcamaları, (T) vergilerin toplamıdır. I ve II numaralı denklemleri eşitlersek;

$$(S - I) + (T - G) = (X - M)$$

Yani, (S - I)“ Özel Kesim Tasarruf-Yatırım Dengesi

(T - G)“ Kamu Gelir-Gider Dengesi (Bütçe Dengesi)

(X - M)“ Dış Ekonomik Denge (Cari İşlemler Dengesi)

Bu üç dengenin de açık vermesi durumunda,

(S - I)“ Tasarruf Açığı

(T - G)“ Bütçe Açığı

(X - M)“ Cari Açık

Üç temel makro dengenin açık vermesi üçüz açığı oluşturmaktadır.

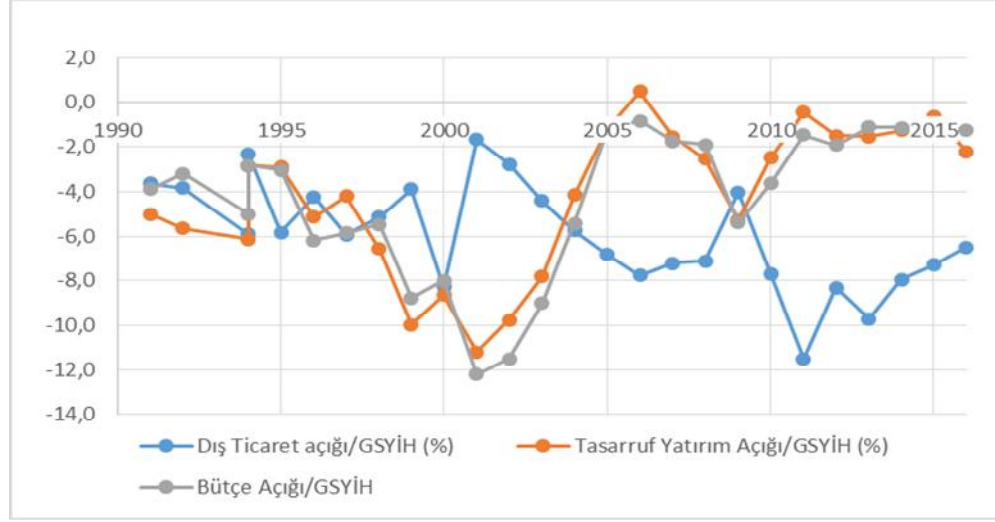
Ayrıca tasarruf ve bütçe açığı, cari açığı meydana getirmektedir

$$(Tasarruf Açığı) + (Bütçe Açığı) = (Cari Açık)$$

$$(S - I) + (T - G) = (X - M) \text{ (Karanfil, Kılıç 2015:3)}$$

İç ekonomik dengeyi oluşturan $(S - I) + (T - G)$ 'nin açık verdiği ve bunu dış açığın dengelediği bir durum üçüz açık olarak açıklanmaktadır (İpek vd. 2016: 428).

Tablo.3: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Dış Ticaret, Tasarruf-Yatırım, Bütçe Açığı



Kaynak: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/EkonomikSosyalGostergeler.aspx> yararlanılmıştır.

Tablo 3'te görsel olarak 3 açık birbiriyle ilişkilidir. 1990-2015 yıllarında üç makroekonomik göstergenin de açık gösterdiği yıllar üçüz açığın olduğunu göstermektedir. İkiz açık ve üçüz açık hipotezleri genişletilerek yeni bir hipotez ortaya atılmıştır. Bu bağlamda bütçe açığı, cari açık ve tasarruf-yatırım açığına ek olarak çıktı açığının da eklenmesiyle "dördüz açık hipotezi" oluşmuştur. Bir ekonomide girdi teknoloji ve toplam üretim çarpanlarının eksiksiz kullanılması halinde elde edilebilecek en yüksek mal ve hizmet miktarının mali yansıması olan eksiksiz istihdam gayri safi yurt içi hâsıla düzeyi esasa alınarak çıktı açığı hesaplanır (Akıncı vd. 2016,28). Kısaca kaynakların aşırı kullanımı ya da eksik kullanımı durumunda meydana gelen açığa çıktı açığı denilmektedir.

Dördüz açık şu şekilde açıklanmaktadır:

$$(Y_R - Y_P) = C + I + G + (X - M) = C + S + T$$

$$(Y_R - Y_P) = I + G + X = S + T + M$$

$$(Y_R - Y_P) = (S - I) + (T - G) = (M - X)$$

Reel GSYİH- Potansiyel GSYİH= Çıktı Açığı

Çıktı Açığı ile ilgili Türkiye'nin hesaplamalarını Kesgingöz (2013b)'te yapmıştır.

($S - I$) özel kesin tasarruf ve yatırım dengesi ile ($T - G$) bütçe dengesinin toplamı ($X - M$) cari işlemler dengesine eşittir. Bu denge GSYİH dengesi yani ($Y_R - Y_P$) tarafından belirlenmektedir. Bu noktada reel GSYİH'nin potansiyel GSYİH'ya oranla yetersiz kalması ile tasarruf açığı ortaya çıkar. Üçüz açık probleminde dahil olan tasarruf açığı dördüz açıkları oluşturmaktadır (Akıncı vd. 2016:28).

Sonuç

Vergiler ülke ekonomileri için önemli gelir kaynağıdır. Gümrük vergileri ise ithalat ve ihracatın temelinde opsiyonlu bir şekilde kullanılmaktadır. Ülkelerin uluslararası ticaret yapmaları kalkınmaları ve ekonomik büyümeyi sağlamaları açısından önemlidir. Toplumlar ticari ilişkilerin mahiyetinin farkına vardıklarından itibaren serbest ticaret bölgeleri oluşturmak istemişlerdir. Serbest ticaret bölgelerinde uygulanan gümrük tarifeleri ülkeler arasında ithalat ve ihracatın daha verimli olmasına olanak sağlamıştır. Ülkemiz 1 Ocak 1996 yılında Gümrük birliği antlaşmasını imzalamıştır. Bu antlaşma diğer dünya ülkeleri ile daha optimize edilmiş ticari ilişkiler elde etmiştir.

Ülkemizde gümrük vergileri, vergilerin beşte bir kısmını kapsamaktadır. Bu noktada gümrük vergileri cari işlemler dengesi ve bütçe dengesini etkilemekle birlikte pek çok kalemde etkin rol oynamaktadır. Gümrük vergilerinin cari açık ve bütçe açığı üzerinde etkisi bulunmaktadır. Cari açığı ve bütçe açığını etkileyen tasarruf -yatırımların yetersiz kalmasıyla ortaya çıkan üçüz açık hipotezi vergilerde yapılandırmalara gidilerek teşvikler oluşturulması dâhilinde tasarruflar sağlanıp yatırıma dönüşecektir. Ancak son yıllarda cari açığın sebebinin özel kesim tasarrufun olduğu fark edilmiştir. Bu durumda dördüz açık hipotezi ortaya çıkmıştır. Özel kesim tasarruf yetersizliği reel GSYİH'nin potansiyel GSYİH'nin altında oluşmasıyla meydana gelmektedir. Hükümetler açıkları kapatmak için maliye politikası uygulayabilir. Çıktı açığı oranını düşürebilmek için kamu harcamalarında artışa gidebilir, vergileri düşürüp talebi arttırabilir. Vergiler iktisadi açıkları etkilemekte önemli bir politika aracıdır. Gümrük vergileri, vergilerin beşte bir oranına tekabül ettiği varsayımı üzerine incelediğimizde gümrük vergileri dördüz açığı dolaylı veya dolaysız etkilemektedir. Ayrıca cari açık içerisindeki payı en fazla olan enerjide dışa bağımlılığın azaltılması gerekmektedir.

Kaynakça

Ahmet, A. Y. Karaçor, Z. Mucuk, M. & Erdoğan, S. (2004). Bütçe Açığı-Cari İşlemler Açığı Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği (1992-2003). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (12), 75-82.

Akbaş, Y. E. Lebe, F. & Zeren, F. (2014). Testing The Validity Of The Triplet Deficit Hypothesis For Turkey: Asymmetric Causality Analysis. Journal Of Business And Economics, 7(14), 137-154.

Akıncı M. & Akıncı, G. Y. (2016). Dördüz Açıklar: Ütopya Mı Yoksa Gerçek Mi?. Paradoks Ekonomi, Sosyoloji Ve Politika Dergisi, 12(1).

Altun, N. & Tunç, İ. N. C. E. (2014). Türkiye’de Üçüz Açıklara Ampirik Bir Yaklaşım: 1975-2010. Sakarya İktisat Dergisi, 3(2), 40-61.

Altunöz, U. (2014). İkiz Açık Hipotezinin Geçerliliğinin Sınır Yöntemiyle Sınanması: Türkiye Örneği. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2014(17).

Ata, A. G. A. Y. & Yücel, A. G. F. (2003). Eş Bütünleşme Ve Nedensellik Testleri Altında İkiz Açıklar Hipotezi: Türkiye Uygulaması. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(12).

Aytüre, S. & Berki, Ö. (2015). Avrupa Birliği, Türkiye Ve Balkan Ülkeleri Ticaret İlişkileri.

Başar, S. & Hayati, A. K. S. U. (2009). Türkiye İçin İkiz Açıklar Hipotezinin Tahmini: Bir Sınır Testi Yaklaşımı. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 64(04), 001-014.

Berke, B. Temiz, D. & Karakurt, E. (2015). Üçüz Açık Ve Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(2), 67-89.

Bilgili, F. & Bilgili, E. (1998). Bütçe Açığının Cari İşlemler Üzerindeki Etkileri: Teori Ve Uygulama.

Bolat, S. Belke, M. & Aras, O. (2011). Türkiye’de İkiz Açık Hipotezinin Geçerliliği: Sınır Testi Yaklaşımı. Maliye Dergisi, 161, 347-364.

Chowdhury, K. & Saleh, A. S. (2007). Testing The Keynesian Proposition Of Twin Deficits In The Presence Of Trade Liberalisation: Evidence From Sri Lanka.

Daly, V. & Siddiki, J. U. (2009). The Twin Deficits In Oecd Countries: Cointegration Analysis With Regime Shifts. Applied Economics Letters, 16(11), 1155-1164.

Danışman, Y. (2009). İkiz Açıklar Ve Doğru Makroekonomi Politikası Seçimi. Ankara: Tc Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Mesleki Yeterlilik Tezi

Dilek, S. (2017). Oyun Teorisi Eşliğinde Sanayi Ekonomisi. Seçkin Yayınları.

Doğan, S. & Kaya, S. S. (2011). Gümrük Birliği Sonrasında (1996-2009) Türkiye'nin Avrupa Birliği İle Dış Ticaretinin Ülke Ve Fasil Bazlı Yoğunlaşma Analizi. Ekonometri Ve İstatistik E-Dergisi, (14), 1-18.

Durmus, S. & Aydemir, N. K. (2016). Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi (1923-1938). Kafkas University. Faculty Of Economics And Administrative Sciences. Journal, 7(12), 155.

Erdinç, Z. (2008). İkiz Açıklar Hipotezinin Türkiye'de 1950-2005 Yılları Arasında Eş Bütünleşme Analizi Ve Granger Nedensellik Testi İle İncelenmesi.

Fidan, M. (2017). Osmanlı İmparatorluğu İle Almanya Devleti Arasındaki Ticaretle İlgili Gümrük Tarife Defteri (1862. Gazi Akademik Bakış, 10(20), 265-298.

Ganchev, G. T. (2010). The Twin Deficit Hypothesis: The Case Of Bulgaria. Financial Theory And Practice, 34(4), 357-377.

Güder, F. & Cüneyt, K. (2016). Üçüz Açık Sorunu Ve Üçüz Açık Bileşenlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği.

<http://www.kalkinma.gov.tr/pages/Ekonomiksosyalgostergeler.aspx> Erişim: (28.09.2017)

<http://İktisat.Biz/2015/06/30/Cikti-Acigi-Nedir/> Erişim: (10.09.2017)

İpek, E. & Ayvaz Kızılgöl, Ö. (2016). Türkiye Ekonomisinde Üçüz Açık. Ege Academic Review, 16(3).

İyidoğan, P. V. & Erkam, S. (2013). İkiz Açıklar Hipotezi: Türkiye İçin Ampirik Bir İnceleme (1987-2005).

Karabıçak, M. (2013). Türkiye'de Uygulanan Ekonomik Teşvik Politikalarının Boyutu, Ulusal, Bölgesel Ve Yerel Kalkınma Üzerine Olası Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(3).

Karanfil, M. & Kılıç, C. (2015). Türkiye Ekonomisinde Üçüz Açık Hipotezinin Geçerliliği: Zaman Serisi Analizi/Validity Of Triplet Deficit Hypothesis For Turkish Economy: Time Series Analysis. International Journal Of Management Economics & Business, 11(24), 1.

Kesgingöz, H. (2013a). Türkiye'ye Gelen Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Konjonktür Yönlü mü Hareket Ediyor?. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 1-10.

Kesgingöz, H. (2013b). Türk Sanayisinin Konjonktürel Analizi, *AKÜ İİBF Dergisi*- Cilt: XVI Sayı: 1 Yıl: Haziran 2014. Sayfalar: 155-166.

Kesgingöz, H., & Karataş, A. R. (2016). Yabancı Sermaye Yatırımları ile Cari İşlemler Açığı İlişkisi ve Cari İşlemler Açığı İçin Politika Önerileri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 597-610.

Kesgingöz, H., & İnançlı, S. (2016). Türkiye'de Finansal Gelişme ve Enerji Tüketimi Arasında Nedensellik İlişkisi: 1960-2011 Dönemi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. 11 (3): 101-114.

Kılavuz, E. & Dumrul, Y. (2012). İkiz Açıklar Hipotezinin Geçerliliği: Teori Ve Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3-4).

Özdemir, A. P. D. D. Emsen, Ö. S. & Çelik, A. P. D. A. A. (2014). Geçiş Ekonomilerinde Üçüz Açık Hipotezinin Geçerliliği Validity Of Triple Deficit Hypothesis İn Transition Economies. In *International Conference On Eurasian Economies*.

Piersanti, G. (2000). Current Account Dynamics And Expected Future Budget Deficits: Some International Evidence. *Journal Of International Money And Finance*, 19(2), 255-271.

Sen, A. Şentürk, M. Sancar, C. & Akbaş, Y. E. (2014). Empirical Findings On Triplet Deficits Hypothesis: The Case Of Turkey. *Journal Of Economic Cooperation & Development*, 35(1), 81.

Sever, E. & Demir, M. (2007). Türkiye'de Bütçe Açığı İle Cari Açık Arasındaki İlişkilerin Var Analizi İle İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(1), 47-63.

Sürekçi, D. (2011). Türkiye'de Üçüz Açıklar Olgusunun Analizi: Dinamik Bir Yaklaşım. *Journal Of Management & Economics*, 18(1).

Şahin, M. (2017). Gümrük Vergilerinde Vergi Uyumunun Artırılması (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Tunçsiper, B. & Sürekçi, D. (2011). Türkiye'de İkiz Açıklar Hipotezinin Geçerliliğinin Zaman Serisi Analizi.

Tülümce, S. Y. (2013). Türkiye'de Üçüz Açığın Ampirik Analizi (1984-2010). *Maliye Dergisi*, 165, 97-114.

Türkay, H. (2013). Türkiye’de Cari Açık, Bütçe Açığı Ve Yatırım-Tasarruf Açığı İlişkisi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 14(2), 253-269.

Uğur, A. A. & Karatay, P. (2009). İkiz Açıklar Hipotezi: Teorik Çerçeve Ve Hipoteze Yönelik Yaklaşımlar. Sosyoekonomik, 9(9).

Utkulu, U. (2013). Türkiye’de Bütçe Açıkları Ve Dış Ticaret Açıkları Gerçekten İkiz Mi? Koentegrasyon Ve Nedensellik Bulguları. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1).